

Kansallinen identiteetti merkitsee nykyisin johonkin kuulumista, sanoi Julia Kristeva toukokuussa 1996 Helsingin yliopistossa. Suomalaisuus on siis pikemminkin prosessi kuin ominaisuus — johonkin samastumista, ehkä jopa tietoista valintaa. Eurooppalaisten tämän hetken tärkeimpänä kysymyksenä Kristeva piti kansallista itsetutkistelua. Ainoa yhteinen arvomme Euroopassa onkin juuri tämä: kysymisen mahdollisuus.

Mihin me siis kuulumme? Mihin identifioituu suomalainen? Vastausta voi etsiä käytännön valinnoistamme.

Äidinkielen opetuksen tuntimäärät ovat meillä Euroopan matalinta tasoa — Brysselissä suomi on sen sijaan tasaveroinen muiden eurooppalaiskielten kanssa. Järjetöntä asiaintilaa voisi koettaa selittää suomalaisten virkamiesten ja poliitikkojen tietämättömyydellä. Tutkimustietoahan on siitä, miten tie kaikkeen kielitaitoon kulkee äidinkielenopetuksen kautta. Mutta Suomessa hallitsemme nyt me, heti sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat. Ovatko kansalliseen itsetuntoon kytkeytyvät kysymykset tälle polvelle yhä liian traumaattisia asiallisesti ratkottaviksi?

Tilanne on kuitenkin vielä dramaattisempi. Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta pohtii parhaillaan kotimaisen kirjallisuuden apulaisprofessorin viran panemista kiertoon. Ehdotus iskee suoraan muun muassa äidinkielenopettajien koulutukseen. Omakielinen kulttuuri ja sen tutkimus ei enää ole luovuttamaton arvo suomalaiselle yliopistohumanistille.

Kielentutkija tietää, miten olennainen osa ihmisen itseyyttä kieli on. Kieltä tutkimalla saamme tietää ihmisestä. Juuri tällä hetkellä maailman kielitiede kaipaa kiihkeästi typologista tietoa muista kuin läntisistä valtakielistä. Esimerkiksi äskeisessä EURO-TYP-hankkeessa sitä tarvittiin suomesta ja sukukielistämme paljon enemmän kuin oli saatavissa.

Maailman fennougristisen tutkimuksen ydin on Helsingissä. Uudessa poliittisessa tilanteessa sen harjoittamiselle on avautunut myös ennennäkemättömiä mahdollisuuksia. Helsingin yliopistossa on kuitenkin esitetty myös suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen professorinviran lopettamista. Sen keskeisyys maailmassa tai edes omassa tutkimushistoriasamme ei merkitse mitään tiedekunnan rahantunteville jäsenille. Alahan on marginaalinen, jos lasketaan opintoviikkoja.

Maassamme puhutaan neljää suomalais-ugrilaista kieltä: suomen lisäksi pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltankieltä. Tämän harva suomalainen tietää. Suomalaiset eivät tiedä edes sitä, mitä saamelaisuus — Euroopan unionin ainoa alkuperäiskulttuuri — on. Itse asiassa olemme lakisääteisesti hävittämässä maasta saamelaisuuden. Saamelaiskielet ovat meillä todellisessa kuolemanvaarassa.

Kansallisten kulttuuriarvojen kieltäminen johtaa ääriliikkeisiin, väitti Kristeva. Identiteetti — johonkin kuuluminen — voi kuitenkin olla myös tietoisesti moniäänistä. Miksei tietoisuus kotimaisista kielistämme kuulu suomalaiseen yleissivistykseen? Tietämättömyyskin on valinta. Jokainen meistä tuntee valkoselkätikan uhanalaisuuden ja pitää metsänsuojelua tärkeänä arvona. Onko suomalaisten tietämättömyys suomalaisten kielentutkijoiden valinta?